

Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä 29.05.2023 § 192

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 29.05.2023

§ 192

Lahden kaupungin lausunto kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttamisesta (siirtolaskelmien tarkistaminen)

2465/03.00.00.00/2023

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Talousjohtaja Tiina Mörsky, p. 050 383 6502

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Samalla kaupunginhallitus päätti tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Timonen Pekka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa valtiovarainministeriölle lausuntonaan perusteluosassa esitetyn.

Samalla kaupunginhallitus päättää tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksista valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun asetuksen

(1393/2022) 7 §:n ja valtioneuvoston asetukseksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun asetuksen (1392/2022) 5 §:n muuttamisesta. Lausunto on pyydetty toimittamaan lausuntopalvelu.fi -palveluun viimeistään keskiviikkona 31.5.2023 klo 16.15.

Kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstiedoissa on tullut esiin tilanteita, jotka mahdollisesti vääristävät merkittävästi sote-uudistuksen rahoituksen siirtoon liittyviä laskelmia. Kuntien raportoimat tiedot eivät kaikilta osin vastaa kustannuksia, jotka palvelujen järjestämiseen menee yhden vuoden aikana. Tämän takia sääntelyä rahoituksen siirrossa huomioon otettavista kustannuksista on tarpeen tarkentaa.

Kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun asetuksen 7 §:ssä säädetään siirtolaskelmien tarkistamisesta. Pykälää täydennettäisiin sääntelyllä, jonka mukaan kunnan vuosille 2021 ja 2022 kirjaamat kulut ja tuotot voitaisiin ottaa rahoituksen siirtolaskelmassa huomioon kunnan Valtiokonttorille ilmoittamista tilinpäätöstiedoista poiketen, jos kyseisen kunnan tilinpäätöstieto muutoin merkittävästi vääristäisi laskelmia yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen osalta. Tieto otettaisiin huomioon kuntien välillä tasapuolisella tavalla siten, että siirtyvät kustannukset vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun asetuksen 5 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden rahoituksen laskelmien tarkistamisesta vuonna 2023. Pykälää täydennettäisiin siten, että myös hyvinvointialueiden koko maan rahoituksen tarkistamista koskeissa laskelmissa otettaisiin huomioon vastaavasti rahoituslaskelmia merkittävästi vääristävät tiedot. Erikseen arvioidaan vielä, täydennetäänkö hyvinvointialuekohtaisia siirtymätasauksia koskevaa sääntelyä vastaavalla tavalla.

Tausta

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset määräytyvät sen perusteella, mitä kunnat ovat raportoineet kustannuksiksi vuosina 2021 ja 2022. Siirtyvät kustannukset vaikuttavat siihen, kuinka paljon kunnat saavat valtionosuutta ja hyvinvointialueet valtion rahoitusta vuodesta 2023 lähtien.

Tavoitteet

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituksen siirron toteutuminen lainsäädännössä tarkoitetulla tavalla. Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvää kustannusta koskevat tiedot otettaisiin huomioon kuntien välillä tasapuolisella tavalla siten, että siirtyvät kustannukset vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia.

Siirtolaskelmissa otettaisiin oikaistuina huomioon seuraavat kuntakohtaiset erät silloin, jos erä merkittävästi vääristäisi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta:

- pelastustoimen takautuvat varallaolokorvaukset
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kuntayhtymien ja muiden sote-yhteistyöorganisaatioiden ja pelastuslaitosten yli- ja alijäämät ja takautuvat yli- ja alijäämät
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Takautuvien palkkaharmonisaatiokustannusten huomioon ottamisesta on jo säädetty asetuksissa aikaisemmin.

Tiedot otettaisiin huomioon kuntien ja kuntayhtymien ja niitä vastaavien hyvinvointialueiden valtiovarainministeriölle toimittaman selvityksen sekä

muun muassa taloustietojen raportoinnista ja tilinpäätöksistä saatavan muun selvityksen perusteella. Kuntien ja hyvinvointialueiden selvitystä pyydetäisiin kyselyllä kesäkuun 2023 aikana.

Tarkoituksena on, että asetuksen mukaisilla tiedoilla oikaistu siirtolaskelmaluonnos olisi valmis viimeistään 31.8.2023. Kunnat ja hyvinvointialueet voisivat vielä esittää valtiovarainministeriölle huomioita laskelmaluonnoksesta syyskuun 2023 aikana.

Lopullinen siirtolaskelma on kuntien vuoden 2024 peruspalvelujen valtiosuutta ja hyvinvointialueiden vuoden 2024 rahoitusta koskevien päätösten perusteena.

Lahden kaupungin lausunto:

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista

Asetusmuutoksen tavoite sinällään on kannatettava. Siirtolaskelmien tarkistamisen rajaaminen koskemaan vain esitettyjä huomioonotettavia eriä yksittäistarkastelulla ja euromääräisellä rajauksella ei kuitenkaan johda oikeudenmukaisuuden paranemiseen.

2. Huomioon otettavat erät: Ovatko kunnan peruspalvelujen valtiosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset
2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät
3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä

4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen
5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen
6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Luonnoksessa mainitut oikaistavat erät ovat osin perusteltuja, mutta niiden huomioon ottamisen tapa ei ole Lahden kaupungin mielestä tasapuolinen kuntien välillä.

Kohtien 1. ja 6. mukaisten erien oikaiseminen siirtolaskelmissa lisää tasapuolisuutta, jos ne tehdään kaikille kunnille ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta.

Kohtien 2, 4, ja 5 mukaisten alijäämien ja ylijäämien oikaiseminen voi lisätä tasapuolisuutta, jos ne tehdään kaikille kunnille, joita tämä koskee, ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta ja mikäli yli-/alijäämän määrästä on yhteinen näkemys kunnan ja kuntayhtymän/hyvinvointialueen välillä.

Kohdan 3. mukaisen erän huomioimista niin, että tieto pyydetään kuntayhtymästä/hyvinvointialueelta, ei voida pitää hyväksyttävänä. Mikäli kuntayhtymän ja kunnan välillä ei ole ratkaistu lopullisesti, mikä on oikea tulkinta asiassa, ei erää voida yksipuolisella ilmoituksella sisällyttää laskelmiin, joilla on pysyvä vaikutus toisen osapuolen valtionosuuksiin.

3. **Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?**

Kyllä, kuntien laskelmissa on muitakin merkittävästi laskelmia vääristäviä eriä.

Kuntien lähtötilanne sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien toteuttamisessa ja niihin liittyvien menojen ja tulojen kohdentamisessa palveluluokille on hyvin todennäköisesti eroja. Laskelmat tulisi näin ollen tarkentaa kuntakohtaisesti, jotta niistä saataisiin luotettavasti tarkistettua pois sellaiset menot, jotka eivät uudistuksessa ole siirtyneet hyvinvointialueelle ja joiden ei näin ollen tule olla kuntien valtionosuutta vähentävänä tekijänä.

Lahden kaupungin sote- ja pela-palveluluokkien kustannuksiin sisältyy eläkemenoperusteisia maksuja 6,2 milj. euroa vuodessa. Eläkemenoperusteinen maksu on poistunut vuoden 2023 alusta eikä sen näin ollen tulisi sisältyä siirtolaskelmiin eikä vähentää kuntien rahoitusta vuodesta 2023 alkaen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kasvoivat eri alueilla poikkeuksellisen paljon vuonna 2022. Lahden kaupungin ja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän välisessä sopimuksessa vuodelle 2022 mahdollistettiin 4,5 % maksuosuuden kasvu. Samaan aikaan kaupungin omissa palveluissa mahdollistettiin vain 2 % menojen kasvu. Lahden kaupungin maksuosuus Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän menoista ylitti lopulta talousarvion 15,4 milj. eurolla ja kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 8,5 %. Näin merkittävä nousu ei välttämättä kuvaa yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia. Sote-uudistuksen rahoitusmalli on

voinut kannustaa menojen kasvuun vuonna 2022, jotta hyvinvointialueen rahoitus olisi parempi.

- 4. Vaikutusten merkittävyyden arviointi: Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnyks mielestänne oikea?**

Oikaisun kynnyks ei ole Lahden kaupungin mielestä oikea.

Merkittävän vaikutuksen rajaa ei tule määrittää euromääräisesti. Yksittäisen erän vaikuttavuuden kunnan talouteen ja talouden tasapainotilaan tulee perustua kunnan omaan arviointiin. Erien tarkastelu yksittäin ilman kokonaistarkastelua ei paranna kuntien välistä tasapuolisuuden tavoitetta. Mikäli merkittävälle vaikutukselle asetetaan euromääräinen raja, tulee sen olla mahdollisimman pieni, esimerkiksi 10 euroa/asukas.

- 5. Menettely: Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?**

Menettely on pääosin toimiva. Asetusluonnoksen 2 momentin 3. kohdan mukaista tiedon kysyminen kuntayhtymältä/ hyvinvointialueelta ei ole hyväksyttävää.

Mikäli kunta on jättänyt alijäämän kirjaamatta, sille on jokin peruste. Jos kyseessä on keskeneräinen tai riidanalainen asia kuntayhtymän ja kunnan välillä, ei tällaisen erän kysymistä yksipuolisesti vain toiselta osapuolelta voida pitää hyväksyttävänä. Kuntayhtymän tilinpäätöksen hyväksyy hyvinvointialue, joka ei ole osapuolena tilinpäätöksessä ja jolla on oma intressinsä siirtolaskelmiin sisällytettävien tietojen osalta. Keskeneräisen tai riidanalaisen asian huomioonottaminen laskelmissa voisi tarkoittaa kunnalle perusteetonta pysyvää leikkausta valtionosuuksiin.

6. Muita huomioita

Siirtolaskelmat tulisi tarkentaa kuntakohtaisesti niin, että niihin ei sisältyisi sellaisia menoja, jotka eivät ole siirtyneet hyvinvointialueille. Mikäli nämä erät jätetään siirtolaskelmiin, vähentää se kuntien rahoitusta perusteettomasti.

Mikäli siirtolaskelmiin tulisi sisällyttää eri alueilla ja kunnissa keskeneräisten ta riidanalaisen asioiden tiedot, tulisi lopullisten siirtolaskelmien valmistumista siirtää tulevaisuuteen siihen saakka, että kaikilla alueilla asiat on saatu ratkaistua. Näin voidaan varmistaa näiden erien oikeudenmukainen käsittely laskelmissa ja oikeudenmukainen vaikutus valtionosuuksiin.

Sellaisilla kunnilla, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät on tuotettu kuntayhtymissä, on toteutettu jo ennen uudistusta toimintojen tehostamista sekä tietojärjestelmien yhtenäistämistä ja palkkaharmonisaatiota. Lisäksi takautuvista palkkaharmonisaatioista tullaan ottamaan siirtolaskelmissa huomioon yhden vuoden palkkakustannusta vastaava määrä ja tällä

on kuntien valtionosuuksia pysyvästi vähentävä vaikutus. Kohtelu eri hyvinvointialueiden kuntien välillä ei ole tasapuolista, koska osalla alueista vastaavat kustannukset toteutuvat vasta hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Ote: talousjohtaja viimeistään 30.5.2023 edelleen toimitettavaksi lausuntopalveluun.